

SÖDERTÄLJE KOMMUN Kommunstyrelsen	
2018 -05- 28	
Dnr	Rnr

TJÄNSTESKRIVELSE

2018-05-16

Kommunstyrelsens kontor

Hållbarhetsutskottet

Kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige

Miljöbokslut 2017

Dnr: KS 18/150

Sammanfattning av ärendet

Södertälje kommuns miljöprogram och klimatstrategi för åren 2013-2016 antogs av kommunfullmäktige den 17 december 2012. Kommunfullmäktige beslutade då att programmen ska följas upp varje år i ett samlat miljöbokslut. I arbetet med att nå en ekologisk hållbar utveckling är kommunen en central aktör och miljöprogrammet har en viktig roll för att styra och följa den utvecklingen. Programmet har mål för att uppnå ett önskat miljötillstånd för såväl Södertälje kommun som organisation som för kommunen som geografiskt område.

Miljöbokslut 2017 är en beskrivning av vad organisationen genomfört under 2017 och utgår från de mål som varit gällande för **verksamhetsåren** 2013-2016. Detta då inget nytt miljöprogram fanns gällande under 2017. Den större andelen mål i programmet för 2013-2016 är fortfarande aktuella och under pågående arbete, vilket är naturligt då de flesta målen har en tidshorisont som sträcker sig långt fram i tiden. Från och med 2019 kommer uppföljningen dock utgå från miljömålen i det nyligen antagna miljö- och **klimatprogrammet** för åren 2018-2021.

Kommunstyrelsens kontor föreslår att hållbarhetsutskottet och kommunstyrelsen tillstyrker Miljöbokslut 2017 inför fastställande i **kommunfullmäktige**.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2018-05-16

Miljöbokslut 2017

Ärendet

I arbetet med att nå en ekologisk hållbar utveckling är kommunen en central aktör i samhället. Södertälje kommuns miljöprogram och klimatstrategi för åren 2013-2016 följs årligen upp i ett särskilt miljöbokslut som redovisar vad nämnder och bolag har rapporterat att de utfört under gällande verksamhetsår. Programmet har en viktig roll för att styra och följa utvecklingen och har mål för att uppnå ett önskat miljötillstånd för Södertälje kommun som organisation, men även för kommunens geografiska område.

Miljöbokslut 2017 är en beskrivning av vad organisationen genomfört under 2017 och utgår från de mål som varit gällande för verksamhetsåren 2013-2016. Detta då inget nytt miljöprogram fanns gällande under 2017. I miljöbokslut 2017 har förvaltningen dock valt att inte följa upp de åtgärder som finns utpekade i Södertälje kommuns miljöprogram och klimatstrategi för åren 2013-2016. Detta då dessa anses vara uppfyllda, inaktuella eller på andra

sätt inte relevanta att följa upp ytterligare ett år då dessa redan följts upp under hela programperioden. Den större andelen mål i programmet för 2013-2016 är dock fortfarande aktuella och under pågående arbete, vilket är naturligt då de flesta målen har en tidshorisont som sträcker sig långt fram i tiden.

Från och med 2019 kommer uppföljningen dock utgå från miljömålen i det nyligen antagna miljö- och klimatprogrammet för åren 2018-2021.

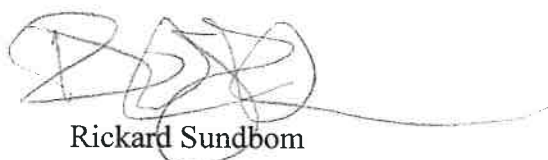
Såväl nationellt som regionalt är prognosen att många av miljömålen blir svåra att nå med gällande lagar och styrmedel. Endast två av 16 nationella mål samt ett av de regionala målen ser ut att nås till 2020. Regionalt har miljö- och samhällsbyggnadsdialogen inrättats för att bidra till att stärka attraktionskraften och stödja ökat bostadsbyggande med fortsatt god miljö kvalitet i Stockholmsregionen.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Ärendet bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser då det är en sammanställning av föregående års genomförda åtgärder. Miljöbokslut 2017 innefattar således inga beslut om nya investeringar och kostnader.

Kommunstyrelsens kontors förslag till hållbarhetsutskottet och kommunstyrelsen:

1. Kommunstyrelsen tillstyrker miljöbokslut 2017 för fastställande.
2. Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att fastställa miljöbokslut 2017.

Rickard Sundbom
Stadsdirektör

Ola Schön
Kanslichef

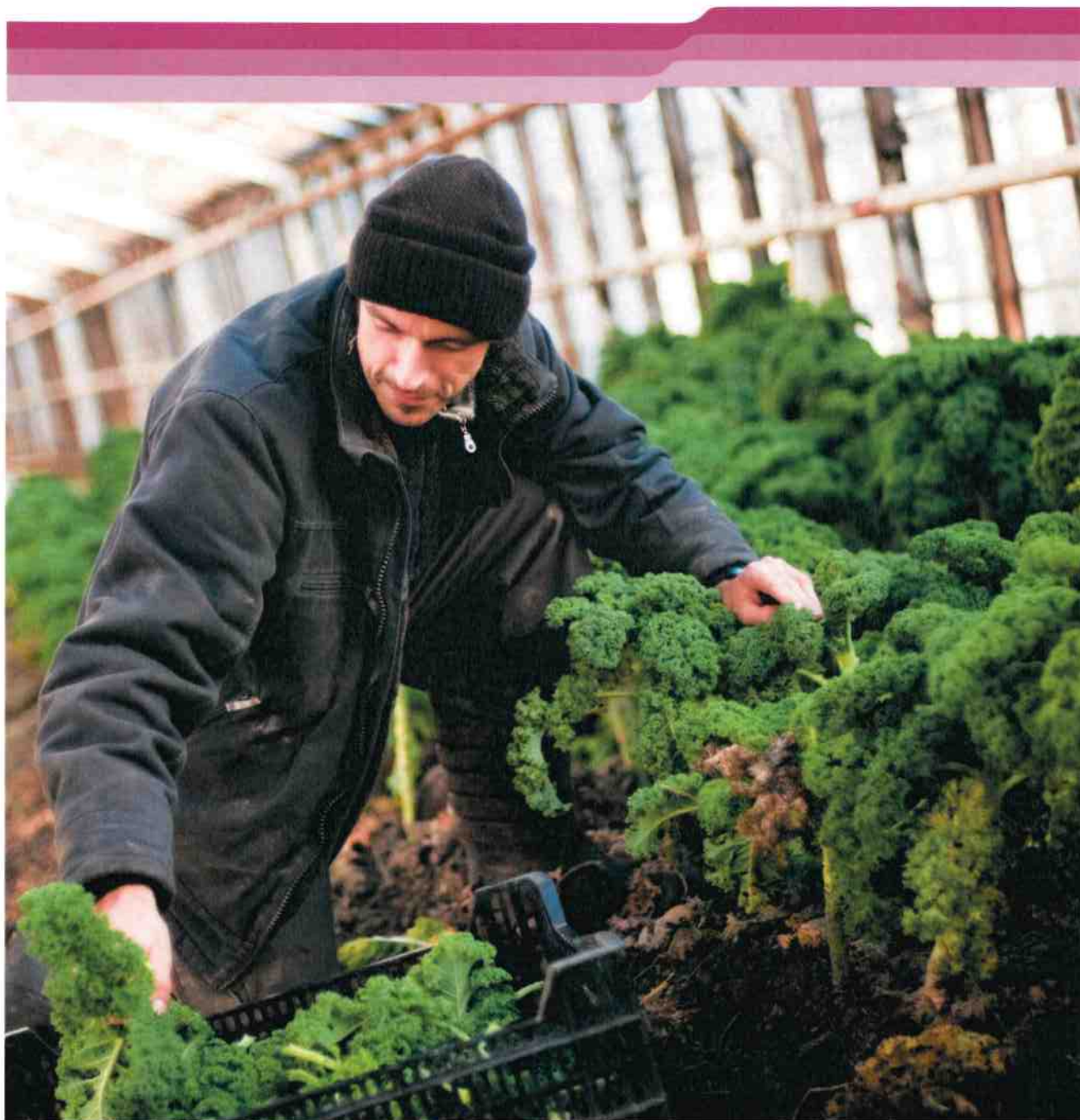
Handläggare: Christine Strandberg
Miljöstrateg
Enheten för utredning och hållbarhet
Telefon (direkt): 085501251
E-post: christine.strandberg@sodertalje.se

Beslutet skickas till

Hållbarhetsutskottet
Kommunstyrelsen
Kommunfullmäktige
Akten

Miljöbokslut 2017

UPPFÖLJNING AV SÖDERTÄLJE KOMMUNS LOKALA MILJÖMÅL

"I arbetet med att nå en ekologisk hållbar utveckling har miljöprogrammet en central roll och beskriver ett önskat miljötillstånd för såväl Södertälje kommun som organisation men även för hela det geografiska området"

Inledning	3
Nationella och regionala miljömål	4
Nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021	5
Goda exempel på genomförda eller påbörjade aktiviteter under 2017	5
Beskrivning av uppföljningen av 2017 års lokala miljöarbete	6
Uppföljning av miljömål	7
Mark och vatten	7
Energi och klimat	10
Ett hållbart och säkert energisystem	10
Fossilbränslefri kommunal organisation 2020	10
Fossilbränslefri kommun 2030	11
Energieffektivare kommunal organisation	12
Energieffektivare kommun	14
Förnybar energiproduktion	14
Medveten konsumtion	15
Kolsänkor	16
Bebyggelse och transporter	17
Konsumtion och beteende	19

Inledning

Södertälje kommuns miljöprogram och klimatstrategi för åren 2013–2016 antogs av kommunfullmäktige den 17 december 2012. Då beslutades att programmen ska följas upp varje år i ett särskilt miljöbokslut. Uppföljningen år 2017 gäller det som nämnder och bolag har rapporterat in att de utfört under 2017 och utgår från de mål som varit gällande för verksamhetsåren 2013–2016. Detta då inget nytt miljöprogram fanns gällande under 2017. I miljöbokslut 2017 har förvaltningen dock valt att inte följa upp de åtgärder som finns utpekade i Södertälje kommuns miljöprogram och klimatstrategi för åren 2013–2016. Detta då merparten anses vara uppfyllda, inaktuella eller på andra sätt inte relevanta att följa upp ytterligare ett år då dessa redan följts upp under den gällande programperioden. I miljöbokslutet för 2016 genomfördes dessutom en sammanfattande analys av hela målperioden. Den större andelen mål i programmet för 2013–2016 är dock fortfarande aktuella och under pågående arbete, vilket är naturligt då de flesta målen har en tidshorisont som sträcker sig långt fram i tiden.

I december 2017 antogs ett reviderat miljö- och klimatprogram för åren 2018–2021. Våren 2019 kommer det programmet att följas upp för första gången.

Kommunen är en viktig aktör i omställningen till ett hållbart samhälle. Södertälje har en hög ambition och målsättning för miljöarbetet och kommunen är både en klimat- och ekokommun.

I arbetet med att nå en ekologisk hållbar utveckling har miljöprogrammet en central roll och beskriver ett önskat miljötillstånd för såväl Södertälje kommun som organisation men även för hela det geografiska området. Kommunen är en av flera samhällsaktörer för att uppnå dessa mål och arbetar och planerar för det som kommunen som organisation har rådighet och uppdrag att utföra. Kommunen vill även föregå med gott exempel genom att vara pådrivande gentemot övriga aktörer i samhället.

Södertälje kommun har valt att fokusera på 4 målområden:

- Mark och vatten
- Energi och klimat
- Bebyggelse och transporter
- Konsumtion och beteende

Dessa täcker de nationella miljökvalitetsmål¹ som kommunen berörs av samt går i linje med Stockholms läns regionala prioriteringar, som beskrivs i faktarutan. Det är mycket arbete kvar innan Södertälje är en hållbar kommun och såväl nationellt som regionalt är prognosen att många av miljömålen blir svåra att nå med gällande lagar och styrmedel. De nationella och de regionala miljömålen följs upp varje år och resultatet av dessa uppföljningar presenteras kort i faktarutorna på nästa sida.

¹ De 16 nationella miljömålen är: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, bara naturlig förorening, giftfri miljö, ingen övergödning, skyddande ozonskikt, ett rikt växt- och djurliv, myllrande våtmarker, säker strålmiljö, god bebyggd miljö, hav i balans samt levande kust och skärgård, levande skogar, rikt odlingslandskap, grundvatten av god kvalitet, storslagen fjällmiljö, levande sjöar och vattendrag (Källa: Naturvårdsverket)

Nationella och regionala miljömål

■ NATIONELLA MILJÖMÅL

Riksdagen har beslutat om en samlad miljöpolitik för ett hållbart Sverige med 16 nationella mål som bryts ner på regional och lokal nivå. Naturvårdsverket sammanställer den årliga uppföljningen² av de nationella miljömålen och presenterar denna för regeringen. 2017 års uppföljning visar att luftkvaliteten förbättras och försurningen minskar men bedömningen är att endast två av de nationella miljömålen kommer att kunna nås, eller vara nära att nås, till 2020. Dessa mål är *säker strålmiljö* och *skyddande ozonskikt*. Uppföljning visar att utvecklingen går åt fel håll för bevarandet av biologisk mångfald, trots nationella och internationella insatser. Många arter och naturtyper riskerar att försvinna och ekosystem att utarmas. Detta gäller i såväl skogs- och jordbruksmarker som i fjäll, sjöar, våtmarker och hav. En avgörande fråga är fortsatt minskningen av de globala utsläppen av växthusgaser för att stoppa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

Insatserna för att nå de svenska miljömålen bidrar till att nå de 17 globala hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030³. De globala hållbarhetsmålen integrerar ekonomiska, sociala och miljömässiga förutsättningar för en hållbar utveckling. De syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

Som en del i Sveriges genomförande av Agenda 2030 tillsatte regeringen i mars 2016 en delegation med uppgift att stödja och stimulera arbetet. Delegationen är en statlig kommitté med ett utredningsuppdrag från regeringen och har i uppdrag att föreslå en övergripande handlingsplan till regeringen, främja informations- och kunskapsspridning samt att förankra Agenda 2030 genom en bred dialog med olika samhällsaktörer.

Södertälje kommuns miljömål hänger ihop med de globala hållbarhetsmålen, men berör främst den långsiktiga ekologiska utvecklingen av Agenda 2030.

■ REGIONALA MILJÖMÅL

Stockholms län klarar enbart av att nå ett av de 16 uppsatta målen och detta är målet *bara naturlig försurning* som nås med i dag beslutade styrmedel och med åtgärder genomförda före år 2020. Mindre än två procent av länets sjöar är försurade och den framtida utvecklingen

bedöms som positiv. Analyser för perioden 1996–2014 tyder på att det skett en återhämtning i länet. Länets produktiva skogsmark har i viss mån återhämtat sig från försurning och den kritiska belastningen av försurande ämnen underskrids. Det tar dock lång tid innan markens buffringskapacitet helt återhämtar sig.

För att kunna nå samtliga miljökvalitetsmål krävs fler styrmedel och att takten i åtgärdsarbetet öka på såväl regional, nationell som internationell nivå.

Den fortsatt största utmaningen för Stockholms läns miljömålsarbete är att hitta lösningar för att nå miljömålen samtidigt som befolkningen växer och behovet av bostäder och infrastruktur ökar. Vi behöver därför vara aktsamma om mark och vatten och utveckla dess ekosystemtjänster. Infrastrukturen för transporter, avlopp, energi, vatten samt livsmedel behöver vara effektiv och resurssnål och för att utnyttja resurserna maximalt behövs kopplingar dem emellan. Utöver detta behöver konsumtionen minska och den konsumtion som kvarstår behöver vara cirkulär och hållbar. En stark hållbar tillväxt är ett viktigt verktyg för att nå miljömålen.

På grund av länets utmaningar behöver miljö och samhällsbyggandet hanteras mer tvärsektorielt och samlat. Detta arbete drivs nu genom den regionala miljö- och samhällsbyggnadsdialogen, som leds av Länsstyrelsen i Stockholms län. Det övergripande målet för dialogen är att bidra till att stärka regionens attraktionskraft och stödja ökat bostadsbyggande med fortsatt god miljökvalitet i regionen. I dialogen ingår flera regionala nätverk; bland annat för miljömål, klimat och översiktsplanering.

Inom ramen för denna dialog har sex av de 16 nationella miljömålen valts ut för prioriterade insatser i länet. Dessa är:

- begränsad klimatpåverkan
- frisk luft
- giftfri miljö
- ingen övergödning
- rikt växt- och djurliv
- god bebyggd miljö

Länsstyrelsen har, i samarbete med bland andra kommunerna, tagit fram strategier för arbetet med dessa prioriterade miljömål. Strategierna beskriver nuläget, vilka utmaningar och möjligheter det finns i länet inom respektive miljömålsområde. Även åtgärdsområden och förslag på insatser anges.

² Uppföljningen är ett samarbete mellan Naturvårdsverket, Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Skogsstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning och länsstyrelserna.
³ <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

Nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021

I december 2017 antog Södertälje kommuns fullmäktige ett nytt miljö- och klimatprogram för verksamhetsåren 2018–2021. Programmet fokuserar som tidigare på 4 delområden: *Mark och vatten, klimat och energi, bebyggelse och transporter samt konsumtion och beteende*. Miljö- och klimatprogrammet är ett strategiskt övergripande dokument med såväl visioner för en längre tidsperiod samt konkreta mål med utpekade ansvariga nämnder och bolag. Under programperioden lyfter kommunen t.ex. mål kring att minska användningen av skadliga kemikalier i organisationen samt att öka kunskapen och medvetenheten om ekosystemtjänster.

Goda exempel på genomförda eller påbörjade aktiviteter under 2017

Södertälje kommun som organisation har under 2017 fortsatt arbetet med att nå de högt ställda lokala miljömålen för såväl den kommunala organisationen som för kommunen som helhet och nedan lyfts ett antal goda exempel på genomförda eller påbörjade aktiviteter 2017.

Solkarta. Under 2017 har kommunens energi- och klimatrådgivning färdigställt arbetet med att ta fram en solkarta. Solkartan är ett verktyg för att som fastighetsägare kunna se mängden solinstrålning på sitt tak. Utifrån denna information kan sedan en första bedömning göras över potentialen för solel respektive solvärme. Solkartan har genomförts tillsammans med övriga kommuner i Stockholms län och finns här:

energiradgivningen.se/solkartan

■ Fixa laddplats!

Genom informationsprojektet "Fixa laddplats" har Södertälje med flera kommuner i Stockholms län sökt och fått statliga medel från Klimatklivet för att informera bostadsrättsföreningar om hur dessa kan söka stöd för att investera i laddplatser. Pro-

jektet har varit mycket lyckosamt och genom en seminariereserie har projektet nått många bostadsrättsföreningar och medborgare i hela länet. I april 2017 genomfördes ett seminarium i Södertälje där ca 25 bostadsrättsföreningar deltog. Seminariet fokuserade på att ge enkel och tydlig vägledning kring hur ansökningsförfarandet går till samtidigt som det även fanns möjlighet att titta på laddutrustningar och ställa frågor direkt till leverantörerna på plats. Projektet har genomförts i samarbete med Miljöbilar Stockholm samt den kommunala energi- och klimatrådgivningen. Mer information om projektet går att hitta på energiradgivningen.se/projekt/fixa-laddplats-till-flerbostadshus

■ Elfordon och förnyelsebart drivmedel i den kommunala organisationens fordonssflotta

Antalet elfordon i organisationen har ökat och består nu av cirka 35 elfordon. Dessa fordon är såväl bilar som drivs enbart på el samt elhybrider som drivs både med el- och bensinmotor. Andelen förnyelsebart drivmedel uppgår till ca 60 % av totalt köpt drivmedel. HVO och Evolution Diesel står för den stora ökningen av förnyelsebart och den HVO som driver fordonen i organisationen är fri från såväl palmolja som rester av palmolja (så kallad PFAD). Kommunorganisationen har riktlinjer för fordon och drivmedel som tydligt styr mot val av elfordon och förnyelsebart drivmedel.

■ Samarbeten med WWF

Telge Energi har instiftat Children's Climate Prize, ett internationellt klimatpris som tilldelas ett barn eller ungdom, som gjort något extraordinärt för klimat och miljö. Priset instiftades 2016 för att lyfta barn och ungas perspektiv i klimatfrågan med insikten att det är barnens framtid som står på spel. Telge Energi bedriver detta arbete i samarbete med WWF och år 2017 utsågs Edgar Edmund Tarimo, 17 år från Tanzania, till årets klimathjälte. Tarimo fick priset för sitt entreprenörskap med att omvandla plastpåsar till smarta, billiga och hållbara byggprodukter.

■ Kemikalieplan

Framtagandet av en handlingsplan för en giftfri vardag är påbörjat under 2016–2017. Arbetet har drivits i olika arbetsgrupper och aktiviteter är framtagna för områdena; kunskap och information, upphandling och inköp, utfasning och tillsyn. Planen bygger på nationella och lokala mål för en giftfri miljö och målgruppen barn och unga är prioriterade i arbetet. Ett förslag på kemikalieplan för organisationen har under 2017 varit på remiss till nämnder och kontor. Under 2018 kommer inkomna synpunkter att hanteras och ett nytt förslag beräknas vara klart under året.

Beskrivning av uppföljningen av 2017 års lokala miljöarbete

I sammanställningen som följer redovisas svaren från ansvariga nämnder och bolag. För varje mål anges vad respektive ansvarig nämnd/bolag svarat samt en sammanvägande målstatus om målet har flera ansvariga nämnder/bolag. Den sammanvägande

målstatusen och en eventuell förklarande kommentar är angett av miljöstrategen. Det främsta syftet med att ange en status för varje mål är att få en indikation och snabb överblick över åt vilket håll miljöarbetet går. Symbolerna för målstatus är följande:

Definition:

- Ej påbörjat, målet kräver en större analys i form av stor ekonomisk investering el annan form av översyn/nya beslut
- Delvis uppfyllt/följs/pågår
- Uppfyllt under 2016
- Ej påbörjat 2016 men ambitionen är att komma igång inom programperioden

I tabellen nedan sammanfattas läget i det lokala miljöarbetet. Siffran i parentes visar 2016 års resultat. Flertalet av målen, om än något modifierade, kommer fortsatt att följas upp utifrån det nyligen antagna miljö- och klimatprogrammet för åren 2018–2021.

Målområde	Antal mål inom målområdet	Målstatus			
					
Mark och vatten	8	0 (0)	6 (7)	2 (1)	0 (0)
Energi och klimat	21 (+ 1 övergripande växthusgasmål)	0 (0)	13 (13)	8 (8)	0 (0)
Bebyggelse och transporter	5	0 (0)	4 (4)	1 (1)	0 (0)
Konsumtion och beteende	8	0 (1)	5 (4)	3 (3)	0 (0)
Totalt		0	28	14	0

Uppföljning av miljömål

MÅLOMRÅDE:

Mark och vatten

I SÖDERTÄLJE ÄR NATUREN ALLTID NÄRA

Inom detta område täcks följande nationella miljömål in: ingen övergödning, ett rikt växt- och djurliv, grundvatten av god kvalitet, levande skogar, ett rikt odlingslandskap, levande sjöar och vattendrag, bara naturlig försurning och giftfri miljö.

Mål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Alla kommunens sjöar och vattendrag ska uppfylla EU:s vattendirektiv för god ekologisk status till år 2021. Inga sjöar eller vattendrag får försämrats. Nuläge: Södertälje har 52 vattenförekomster som ingår i vattendirektivet. Idag har inget vattendrag i Södertälje hög status. 57 % har god status, 31 % har måttlig status, 10 % har otillfredsställande status och 2 % har dålig status	Miljönämnden	●● Vattenmyndigheten (VISS) anger totalt 17 sjöar och 9 vattendrag definierade som vattenförekomster i Södertälje kommun. Nio av sjöarna uppnår idag inte vattendirektivets krav om god status. Inget av vattendragen uppnår idag god status. Risken är hög för att Södertäljes sjöar och vattendrag inte uppnår god status till 2021, enligt bedömning från VISS. De flesta av våra sjöar har fått dispens till år 2027, in i nästa förvaltningscykel. Kommunen arbetar aktivt för bättre vattenförvaltning, genom biotopvård i vattendrag, avloppstillsyn, att ta fram vattenplan mm. Bränningeåns avrinningsområde är prioriterat, och sjöarna lilla och stora Måsnaren har prioriterats för konkreta vattenvårdsåtgärder. Under 2016 har ett treårigt projekt påbörjats om att förbättra Måsnarens ekologiska status, med stöd av statligt anslag inom lokala vattenvårdssatsningar (LOVA). Projektiden har förlängts till 2019. Under 2016–2017 gjordes modellering och identifiering av åtgärder. Förslag till åtgärder togs fram under 2017. En del av åtgärderna kommer att påbörjas inom projektet, under 2018–2019. Det finns behov av modellering och åtgärder även i andra avrinningsområden. För att nå målet om god vattenstatus krävs att alla berörda kommunala verksamheter inklusive bolagen tar sin del av ansvaret och samverkar med andra aktörer med påverkan i avrinningsområdena. Ekonomiska resurser för att utforma och genomföra rätt insatser behövs också.	● Finns fortsatt med i det nya miljö- och klimatprogrammet 2018–2021, dock med det nya målåret 2027.
Senast 2016 ska alla undermåliga enskilda avlopp i Stavsbofjärdens tillrinningsområde vara åtgärdade och uppfylla krav om kretsloppsanpassning där det bedöms skäligt. Nuläge: Maj 2011 har drygt 30 % (ca 600) av fastigheterna undermåliga avlopp.	Miljönämnden	● Totalt antal avlopp vid inventering 2010–2011: 636 st Antal underkända vid inventering 2010–2011: 238 st Resultat per februari 2018: • Antal nu åtgärdade, färdiga: 191 st • Antal på gång, med tillstånd men ej färdiga: 24 st • Antal varken åtgärdade eller påbörjade: 23 st • Ett tilltänkt planområde i Grävsta (med eventuell anslutning till VA-ledningar) har gjort att vi fått avvakta med åtgärder där. • Uppföljning pågår av avlopp som inte är färdiga eller inte påbörjade.	● Målet är nära att uppnås och mål om kretslopp återfinns i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.

Mål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Samtliga förorenade områden som innebär akuta risker vid direktexponering och sådana områden som idag, eller inom en nära framtid, hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden ska vara utredda och vid behov åtgärdade vid utgången av år 2020. Åtgärder ska fram till år 2020 ha genomförts vid så stor andel av de prioriterade förorenade områdena att miljöproblemet i sin helhet i huvudsak kan vara löst allra senast år 2050. Nuläge: I Södertälje kommun finns omkring 440 konstaterat eller misstänkt förorenade områden. 2 av dessa hör till riskklass 1 och finns med på länsstyrelsens lista över länets mest prioriterade områden.	Kommunstyrelsen, Miljönämnden, Tekniska nämnden, Stadsbyggnadsnämnden	● MN: Igelstatomten ingår i den mest prioriterade kategorin med kraftigt förorenade områden. Ett beslut har fattats om efterbehandlingsåtgärder där. Saneringsarbetet beräknas pågå i 2 år och beräknas kosta omkring 70 mnkr. Naturvårdsverket har beviljat bidrag till projektet för åren 2017–2022 omfattande totalt 45,6 mnkr. Två objekt i riskklass 2 har blivit aktuella under 2017; F.d. Tunvalla handelsträdgård, där sanering pågår, samt Wedaverken där man håller på att utreda omfattningen av föroreningssituationen. Miljönämnden har antagit en handlingsplan över den fortsatta miljötillsynen på förorenade områden. Planen innehåller prioriteringar baserat på miljörisker. Tillsynen kan innebära krav på ansvariga parter att göra utredningar, åtgärdsplaner och åtgärder. En kommunal handlingsplan behövs som underlag för det samlade långsiktiga arbetet med förorenade områden i kommunen. Den skulle bland annat ha betydelse i länsstyrelsens planering för kommande behov av statliga saneringsbidrag. TN: Av 440 områden på länsstyrelsens lista över länets mest prioriterade områden klassificeras Igelstatomten och S-e kanal i riskklass 1. Saneringen i Igelsta inför byggandet av bostäder har påbörjats. Enligt MKB till Sjöfartsverkets Mälarprojekt/S-e kanal förekommer förhöjda halter av bland annat kvicksilver, PAH och dioxiner. Förorenade massor ska muddras och massorna omhändertas särskilt.	● Likt målet för kommunens sjöar och vattendrag är detta ett omfattande mål med lång tidshorisont. Målet är något modifierat men återfinns i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Södertälje kommuns tätorter ska ha en fortsatt sammanhängande grönstruktur där gröna stråk och länkar binder samman grönområden. De utpekade gröna svaga sambanden ska skyddas och förstärkas. Nuläge: I Södertälje kommun finns 2 svaga samband utpekade i RUF5 2010 (Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen 2010) samt i Södertälje kommuns översiktsplan	Tekniska nämnden, Stadsbyggnadsnämnden, kommunalnämnderna	● SBN, TN, KDN: I detaljplanearbetet och när projekt genomförs tas hänsyn till riktlinjerna i kommunens ÖP och Grönplan. När ÖP aktualitetsprövas 2018 ingår de gröna sambanden i arbetet.	● Ett omfattande arbete som finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021. Där har arbetet konkretiserats med mål för mer specifika insatser.
Skyddad natur är värdefull för att säkerställa att djur och växter bevaras. Antal värdefulla naturområden som skyddas ska öka i kommunen. Nuläge: År 2011 finns i kommunen 20 naturreservat, varav 7 är bildade av kommunen. I kommunen finns även 8 naturminnen och 32 biotopskyddsområden.	Miljönämnden	● Under 2013 bildade kommunen ett naturreservat i Moraåns dalgång. Under 2015 tillkom naturreservatet Skogstorp, bildat av länsstyrelsen. Under 2016 bildade kommunen ett naturreservat i Brandalsund. Antalet naturreservat i Södertälje kommun är nu 24 stycken.	● Målet finns med i modifierad form i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.

Mål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Skogen ska ha höga och långsiktiga hållbara sociala, ekologiska och ekonomiska värden. Södertäljes skog ska skötas med utgångspunkt från skogspolicyn, fastställd 2008, vilken anger att skogens skötsel ska utgå från en skogsskötselplan där skogen är certifierad enligt Forest Stewardship Council (FSC) senast 2016. Nuläge: En skogspolicy antogs av Tekniska nämnden 2008–03–20. Skogen är inte certifierad enligt Forest Stewardship Council	Tekniska nämnden	🟡 TN: Från 2017 ligger ansvaret för kommunens skogsförvaltning under MN. Arbetet fortsätter i enlighet med skogsbruksplanen som årligen uppdateras (digitalt). Revideringen av skogspolicyn pågår.	🟡 Målet finns med i modifierad form i nytt förslag till miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Hävden på de värdefullaste ängs och hagmarkerna (klass A och B) ska bevaras för att gynna den biologiska mångfalden. Nuläge: 59 objekt vid senaste inventeringen 2007.	Miljönämnden	🟢 Under 2013–2017 har insatser gjorts, som nya stängsel, röjning etc för att gynna bete och återskapa hagmarker på kommunens mark, samt även på andras marker genom dialog med markägare om beteshävd. Dialog med länsstyrelsen har gett att Tullgarmsnäs som var ohävdad 2013 åter betats sedan 2014. Arealen hagmarker har ökat med 2 hektar i Brandalsund och 1,3 hektar i Moraåns dalgång där marker restaurerats och stängslats, och bete kom igång 2016. Hagmarken i Täljehus på 1,6 hektar betas sedan 2016. Hagmarken Paradiset i Farstanäs om 3,9 hektar har restaurerats, och betades under 2017 för första gången på flera årtionden. Där har även gallringar och röjningar genomförts för att successivt motverka igenväxningen och öka solljuset till marken. Utöver det har röjningar genomförts i andra områden för att gynna ängs- och hagmarksflora.	🟢 Målstatus har gått från gult till grönt och finns fortsatt med, om än i modifierad form, i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Åkermarker med högst produktionsförmåga ska värnas för att trygga jordbruksmarkens värden samt kommunens möjligheter till lokal livsmedelsproduktion. Nuläge: De värdefullaste klasserna som finns i Södertälje är klass 5 och 4 och är även utpekade i översiktsplanen.	Kommunstyrelsen, Stadsbyggnadsnämnden, Tekniska nämnden, kommunalnämnderna	TN/SBN/KDN: När översiktsplanen aktualitetprövas 2018 kommer även åkermarken att ingå i prövningen. KS/Miljöstrategi: Under 2017 har EU projektet Agri-Urban, som avslutas 2018, fortsatt. Inom detta projekt finns det möjlighet att få kunskap och inspiration kring innovativa lösningar angående jordbrukssektorn och lokal livsmedelsproduktion. Kopplat till detta pågår även arbetet med Södertälje kommuns odlingsstrategi.	🟡 Ett långsiktigt arbete som är viktigt för Södertäljes framtida attraktivitet som en stad med såväl levande stads som landsbygd. Målet finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021 och har där skärpts.

MÅLOMRÅDE:

Energi och klimat

I SÖDERTÄLJE TAR VI VÅRT LOKALA OCH GLOBALA ANSVAR

Detta målområde återfinns i sin helhet klimatstrategi och energiplanen som är en del av miljöprogrammet. Inom detta område täcks framför allt följande nationella miljömål in: begränsad klimatpåverkan och frisk luft.

Övergripande växthusgasmål	Kommentar miljöstrateg										
De totala utsläppen av växthusgaser inom Södertälje kommuns geografiska yta ska minska med 65 % till år 2020 och 75 % till år 2030 jämfört med 1990 års utsläppsnivå (798 000 ton).	Utsläppen har minskat markant, trots att utsläppen från arbetsmaskiner och transporter ökat något mellan 2014–2015.										
2008 hade utsläppen minskat med 44 % jämfört med 1990.	Minskningen av de totala utsläppen är tack vare att fjärrvärmesektorn minskat sin andel av växthusgasutsläppen.										
	Följande tabell visar trenden av de totala växthusgasutsläppen										
	<table><tr><th>2011</th><th>2012</th><th>2013</th><th>2014</th><th>2015</th></tr><tr><td>441 034 ton</td><td>440 422 ton</td><td>436 265 ton</td><td>415 013 ton</td><td>376 031 ton</td></tr></table>	2011	2012	2013	2014	2015	441 034 ton	440 422 ton	436 265 ton	415 013 ton	376 031 ton
2011	2012	2013	2014	2015							
441 034 ton	440 422 ton	436 265 ton	415 013 ton	376 031 ton							
	Detta innebär en minskning med ca 53 % sedan år 1990.										
	Ansvaret för att minska växthusgaserna ligger på såväl nationell, regional och lokal myndighetsnivå men även på individnivå. En sammanvägande målstatus är därför inte aktuell för detta övergripande mål. I dessa siffror ingår dock inte konsumtion av importerade varor vilket innebär att utsläppen i själva verket är högre.										

Ett hållbart och säkert energisystem

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Definiera vad ett hållbart och säkert energisystem är för Södertälje	Kommunstyrelsen, Telge Nät, Telge Fastigheter, Telge Bostäder, Telge Hovsjö, tekniska nämnden och stadsbyggnadsnämnden	TF: 🟡 Arbete pågår. Telge Fastigheter deltar i en arbetsgrupp på kommunen. TN och SBN: – TB: 🟡 Telge Bostäder ska där så är möjligt välja fossil-koldioxidfri energi. Bolaget köper in el från vind och vatten. Den fjärrvärme som i huvudsak värmer upp fastigheterna är i nästintill fossilkoldioxidfri. Telge Nät: 🔴 Arbete ej påbörjat. TH: Bolaget köper in el från vind och vatten. Energi-användning har överträffat målet och minskat med -3,5 %.	🟡 KS/Miljöstrategi: Frågan omvärldsbevakas och samtal förs med andra kommuner, regioner och nätverk, till exempel Klimat-kommunerna, om dessa komplexa frågor om energisystemets framtid och hållbarhet. Diskussioner först även inom organisationen med Telge koncernen och Igelsta kraftvärmeverk.

Fossilbränslefri kommunal organisation 2020

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
En plan för hur den kommunala organisationen ska bli fossilbränslefri ska tas fram. Inom detta arbete ingår att planera för hur fossila bränslen ska fasas ut till förmån för förnybara bränslen och drivmedel samt se över fordonsflottan.	Kommunstyrelsen, tekniska nämnden och Telge AB	Telge AB: 🟡 Riktlinjer för fordon och bränslen finns. Bolagens planer för att bli fossilfria är integrerat i affärsplanerna. TN: En ny bilpolicy gäller från april 2016. Införande av HVO 100, som är en fossilfri diesel har genomförts och tanken är att alla dieselbilar ska köra på HVO 100.	🟡 Nuläget visar att det är främst inom transportområdet som utmaningarna finns. Mycket positivt sker dock med satsningar på el och förnyelsebart drivmedel (HVO mm) Inom uppvärmning av fastigheter ser målet ut att kunna nås till 2020.

Fossilbränslefri kommun 2030

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Utsläppen av koldioxid från eldningsolja för uppvärmning av bostäder ska minska med 95 procent till 2016 i jämförelse med 2009. År 2009 var koldioxidutsläppen 1096 ton. Om målet uppnås minskar utsläppen med 1011 ton koldioxid.	Kommunstyrelsen i samarbete med Energi- och klimatrådgivningen	🟡 KS: Den kommunala energi- och klimatrådgivningen tar emot samtal och ger opartisk och kostnadsfri råd till de som vill konvertera från olja. Utsläppen av koldioxid från eldningsolja för uppvärmning av bostäder år 2015 var 590 ton, beräknat på användning av 2 200 MWh eldningsolja. Detta innebär en minskning med 46 % sedan 2009, då utsläppet beräknats till 1 096 ton. (källa: SCB).	🟡 De samtal som kommer till kommunens energi- och klimatrådgivning vittnar om att många privatpersoner vill ha råd om alternativa former till oljepanna. Mängden är dock liten och osäkerheten på kommunnivå procentuellt sett stor.
Utsläppen av fossila bränslen från transporter ska minska med 2 procent per år och invånare till 2016 (enligt prognos 92525 invånare) i jämförelse med 2009. Utsläppen från transporter var 2009: 198 100 ton koldioxid.	Kommunstyrelsen genom Energi- och klimatrådgivningen, Stadsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden	KS, miljöstrategi: Utsläppen år 2015 var 164 100 (2014:170 900 ton). Det innebär en minskning i absoluta tal med 9,6 % sedan 2010, motsvarande en minskning med 16,4 % räknat per invånare. (Källa: RUS Detta är beräknat på den senaste uppgiften från RUS gällande 2010, som var 181 700 ton). För att klara den framtida trafiksituationen i Södertälje samt för att nå kommunens klimat- och miljömål är en trafikstrategi antagen och en parkeringsstrategi för stadskärnan är antagen. En parkeringsstrategi för hela kommunen är dock ännu inte genomförd. Kommunen medverkar med andra kommuner i länet i det regionala projektet ResSmart 2 för att stärka arbetet med hållbart resande och satsningar på Mobility management i kommunen och i regionen. Kommunen samarbetar med Scania, Astra och sjukhuset för att marknadsföra kollektiva resor till och från jobbet. Södertälje har tillsammans med andra kommuner i regionen arrangerat seminarier för underlätta för bostadsrättsföreningar att installera el-laddstolpar. Södertälje bjöd även in till ett eget seminarium för bostadsrättsföreningar i kommunen i april 2017. Då medverkade ett flertal leverantörer av laddstolpar.	🟢 Målet med en minskning på 2 % per invånare och år uppfylls. (Detta mål är ett övergripande mål som följs upp av KS, dvs. miljöstrategerna. Målet är till för att få en fingervisning om utsläppen av fossila bränslen ökar eller minskar i kommunen. De som står som ansvariga kan i viss mån påverka detta men de behöver inte kommentera delmålet).
Andelen bussar i kollektivtrafiken som övergår till förnybara bränslen ska öka. 2011 var andelen 33 procent	Tekniska nämnden	TN: Frågan om förnybara bränslen tas upp i de regelbundna samtal som Sbk har med SL.	🟡 En del av kollektivtrafiken körs idag på förnyelsebart. Sörmlandsstrafikens bussar går idag på 100 % förnyelsebart bränsle.
Infrastruktur för laddning av elfordon ska byggas ut på strategiskt valda platser i kommunen. En laddstolpe har installerats vid Telgekoncernens huvudkontor	Tekniska nämnden och Telge AB	Telge AB: 🟡 Installationer sker på kunders förfrågan och övervägs vid bolagets egen nyproduktion. TN: Kommunen äger 7 laddstolpar för elbilar; 1. Bangatan 34, vid OKQ8 2. Östertälje station, 3. Hagagatan/Storg. Järna 4. Holmfastv 31 5. Telges HK. 6+7. Stadshusets parkering. En uppföljning av befintliga laddstolpar ska göras innan fortsatt utbyggnad sker. KS/miljöstrategi: Telge Bostäder och Telge Fastigheter har etablerat laddstolpar under 2017. Kommunen har tillsammans med andra kommuner i regionen fått medel från Klimatklivet för att stötta bostadsrättsföreningar att etablera el-laddstolpar.	🟡 Genomförandet med laddstolpar är ett mycket viktigt steg för att nå de övergripande målen om fossilbränslefri organisation 2020 och fossilbränslefri kommun 2030.

Energieffektivare kommunal organisation

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Energieffektivisera i den kommunala organisationen med 2 procent per år i bebyggelse, transporter, gatubelysning och idrottsanläggningar till 2016. Energiförbrukningen 2012 på dessa områden samlas in från den kommunala organisationen.	Kommunstyrelsen, nämnder och bolag som har transporter samt Telge Fastigheter, Telge Bostäder, Telge Hovsjö, tekniska nämnden och kultur- och fritidsnämnden.	KS, Miljöstrategi: Målet är fortsatt prioriterat 2017 och genomförs enligt plan. TN: ● Gatubelysning: • 2013: 13 762 ljuspunkter (503 kWh/ljuspunkt) • 2014: 14 111 ljuspunkter (469 kWh/ljuspunkt) • 2015: 14 321 ljuspunkter (436 kWh/ljuspunkt) • 2016: 14 388 ljuspunkter (411 kWh/ljuspunkt) • 2017: 14 561 ljuspunkter (396 kWh/ljuspunkt) TB: ● för transporter. • Diesel: +0,2 % • Bensin: -4,7 % • Etanol: -60,4 % • Biogas: -13,9 • Sammanlagd: -2,6 % Dessa siffror avser 2016 då 2017 års siffror kommer i koncernens klimatrappport. ● Energianvändning till uppvärmning av fastigheter har ökat med + 0,7 %, vilket är en avvikelse med 2,7 % från målet. Ett par planerade energiprojekt kom ej igång under 2017, t ex på Vårdsholmsvägen. Vår uppföljning av Telge Näts energibesparingsarbete har ej fungerat tillfredställande under 2017. TH: ● Bolaget köper in el från vind och vatten. Energianvändning har överträffat målet och minskat med -3,5 %. Transporter: • Diesel: +27,5 % • Bensin: -100 % • Biogas: -100 % Siffrorna avser 2016 då 2017 års siffror kommer i koncernens klimatrappport. TF: ● Vi arbetar och målsätter efter koncernens energi och miljömål som är; - "minska CO2 utsläppen med 2 % år fram till 2020 med 2006 som basår". När det gäller energi för uppvärmning så normalårskorrigeras dessa värden för att kunna jämföras över tid och vi följer det på kWh/m²/Atemp. Telge Nät: ● för transporter. CO2 utsläppen för 2016 har ökat med 25 % sedan 2015. Ökningen är relaterad till Telge Näts tjänstefordon. Siffrorna för 2017 kommer i Telges klimatrappport. TÅ: ● Inom insamlings-verksamheten har drivmedelsförbrukning minskat. Inom behandlingsavdelningen har drivmedelsförbrukningen ökat, p.g.a utökad hantering av material. Södertälje Hamn: ● Elförbrukningen har minskat med 2,4 % sedan 2016. 11,5 % minskning av fjärrvärmeförbrukningen sedan 2016. ● KoF: Energiförbrukningen för nämndens fastigheter ingår i hyran och samtliga fastigheter hyrs av Telge Fastigheter. Därmed är möjligheten att följa upp och påverka förbrukningen begränsad. I den mån det går arbetar alla enheter med att minimera sin energiförbrukning. Vid nyinvestering och utbyte av alla former av belysning väljs energisnåla alternativ.	● Målet om energieffektivisering är fortsatt prioriterat i organisationen och finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021. "Miljönären" är en standard för källsortering som är genomförd på samtliga skolor och förskolor och ska spridas till flera verksamheter. Utbildning om hållbarhetsfrågor har genomförts i samband med att Miljönären etablerats. Arbetet har även omfattat stöd hur elever och personal kan minska energianvändningen genom olika beteendeförändringar.

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Nya kommunala fastigheter och bostäders energiprestanda ska ligga 30 procent under BBR:s, Boverkets byggreglers krav.	Utbildningsnämnden, Kultur- och fritidsnämnden, Äldreomsorgsnämnden samt Telge Fastigheter, Telge Bostäder och Telge Hovsjö	ÄON: inget byggt 2016. TB: Stockholmsberget som projekterats under året beräknas förbruka 36 % mindre än BBR. Framöver kommer samtlig nybyggnation nå miljöbyggnads nivå silver. TH: Inga byggnader har tillkommit under 2017. TF: Vid nybyggnation så har vi som lägsta krav i projekteringen 30 % under BBRs energikrav. Vårt mål är Green Building standard, vilket är 25 % lägre än BBR. Vi projekterar för 30 % under BBR standard, för att ha marginaler. När det gäller befintliga fastigheter så skulle det krävas enorma investeringar för att uppnå samma energiprestanda som för de nya fastigheterna. Men vi har ändå detta som mål vid vissa större ombyggnader när det är möjligt. UN: Nya förskolor och skolor har anpassat energiprestanda enligt målet. KoF: Nämnden förutsätter att Telge Fastigheter vid nyproduktion följer uppsatta regler.	Minskning av energianvändningen finns med som prioriterat område även framöver i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Ta fram en handlingsplan för Grön-IT som baseras på Grön-IT index.	Kommunstyrelsen	Ksk/IT: IT: Något som tangerar grön IT är att vi är mitt i införandet av Office 365 på våra gymnasier och skolor. I Office 365 ingår videosamtalstjänsten SKYPE for business, som ger skolorna möjligheten att genomföra videomöten på ett smidigt sätt. Det innebär i sin tur att det blir färre resor till och från möten. Det införande projekt som vi har inom hemtjänsten kan ge en något minskad bilkörning. Den egna hemtjänsten kommer att få sin dagliga planering eller rutt i mobil APP:en vilket kan minska körsträcken något. Attendo och Ersta är två privata utförare som arbetar åt kommunen. De kommer att införa egna likande lösningar. Förutom planeringsstöd i telefon kommer vi att införa tid- och insatsregistrering för alla utförarna dvs den interna och de fem externa. SK har även planer på att införa nyckelfri hemtjänst. Då kan bilkörning minska tack vare att omsorgspersonalen vid larm från brukare inte behöver åka och hämta nyckel utan den personal som är närmast kan åka direkt till brukaren och låsa upp med app:en i telefonen.	Miljöstrategi: Ingen handlingsplan är framtagen men IT-enheten arbetar kontinuerligt med att energieffektivisera.

Energieffektivare kommun

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Energianvändningen i kommunen ska minska med en procent per invånare och år. Energianvändningen var 33 235 kWh per invånare 2009.	Kommunstyrelsen genom Energi- och klimatrådsgivningen, tekniska nämnden och stadsbyggnadsnämnden.	KS, Miljöstrategi: Den totala slutliga energianvändningen per invånare i Södertälje kommun år 2015 31 800 kWh/inv och år 2016 var den 32 700 kWh/inv. En liten ökning har därmed skett mellan dessa år. (källa: SCB).	🟡 Kommunen arbetar kontinuerligt med detta där rådighet finns t.ex. inom klimat- och energirådgivning och genom exploateringsavtal. Målet finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021. (Detta mål är ett övergripande mål som ska följas upp av kommunstyrelsen, dvs. miljöstrategerna. Målet är till för att få en fingervisning om, energianvändningen ökar eller minskar i kommunen. De som står som ansvariga kan i viss mån påverka detta men de behöver inte kommentera delmålet.)
Körsträckorna per person i kommunen ska minska med 5 mil per år. År 2010 var körsträckorna per person 574 mil.	Kommunstyrelsen genom Energi- och klimatrådsgivningen.	KS, miljöstrategi: Den genomsnittliga körsträckan med bil per invånare i Södertälje år 2016 var 637 mil. En ökning från 2015 då sträckan var 608 mil. (Källa: SCB).	🟡 En trafikstrategi, för kommunen som helhet, är framtagen och en parkeringsstrategi för stadskärnan är genomförd. Detta för att klara den framtida trafiksituationen samt för att nå kommunens klimat- och miljömål. Kommunens kostnadsfria och opartiska energi- och klimatrådgivning tar alltid upp frågan om transporter (samåkning, bilpooler etc) vid företags- och bostadsrättsföreningsbesök.
Alla byggnader som byggs i kommunen ska ligga under Boverkets Byggreglers krav på specifik energianvändning.	Tekniska nämnden	TN: I och med en lagändring från 2015 får en kommun som myndighet inte ställa hårdare krav vid byggnation än vad som anges i lagstiftningen. Södertälje kommun uppmuntrar dock byggherrar och exploatörer att bygga energieffektivt. Vid försäljning av kommunal mark för nybyggnation kan krav om energianvändning regleras genom avtal, något som görs regelbundet.	🟡 Minskning av energianvändningen finns med som prioriterat område även framöver i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.

Förnybar energiproduktion

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Andelen matavfall i hushållens restpåse ska minska. 2011 var andelen matavfall 30 %.	Telge Återvinning	🟡 Detta är lite beroende på hur man räknar. Plockanalyserna från 2016 visar på att andelen rätt-sorterat matavfall i gröna påsen ligger 67 %. Fortsatta informationsinsatser bedöms som nödvändigt. Plockanalys avseende 2017 genomförs i början av 2018. Resultatet av denna kommer under kvartal 1 2018.	🟡 Ett övergripande avfallsmål finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Förnybar energi från sol och vind som produceras inom den kommunala organisationens verksamheter ska öka. Solvärme ska installeras utanför fjärrvärmenätet. Andelen småskalig förnybar energi från sol var 2009 mindre än 1 MWh och från vind 100 MWh.	Telge Nät, Telge Fastigheter, Telge Bostäder och Telge Hovsjö	TB: ● Solcellerna på fastigheten Lampan 28, Storgatan 32–34 producerade under 2017 totalt 61,26 MWh (32,68 MWh år 2016). TF: ● 2107 har vi handlat upp installation av 4 solcells-anläggningar att utföra i början av 2018. Ny upphandling gällande ytterligare 5 anläggningar startar i början av 2018. Vi har 2016 installerat solceller på Västergårds Arena. 2015 installerade vi en solcellsanläggning på Telges huvudkontor där vi följer produktionen av el på tavla i receptionen. Telge Nät: ● Inte påbörjat.	● Detta är ett fortsatt prioriterat mål framöver och finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Solcellsforstudien som Södertälje kommun ingår i ska resultera i minst ett projekt.	Kommunstyrelsen och Telge Nät	KS/Miljöstrategi: 2016 på Västergårds arena, se svar ovan från TF. Telge Nät: Inget svar.	●
Utreda möjligheten att en biogasanläggning i kommunal och/eller privat regi för produktion av fordonsgas anläggs i kommunen. I samband med detta kartlägga potentialen för biogassubstrat i närområdet.	Kommunstyrelsen och Telge Återvinning	TÅ: ● En substratkartläggning gjordes av Swedish Biogas 2010–09–01. I samband med detta gjordes en investeringskalkyl. Telge AB tog sedan beslutet att inte investera. Frågan har inte varit aktuell sedan dess. Flera andra bolag i Stockholmsområdet utreder för närvarande byggnation av biogasanläggningar.	● Målet får anses vara uppfyllt då TÅ redan genomfört en kartläggning och inte sett någon investeringsmöjlighet samt att andra bolag ser över möjligheten.

Medveten konsumtion

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
All utrustning som köps in ska ha effektiv energianvändning. Det ställs inte generella krav på detta i upphandlingen.	Kommunstyrelsen och Telge Inköp	TI: Under 2017 har vid alla annonserade upphandlingar en gemensam upphandlingsstrategi tagits fram med den kravställare som varit med i upphandlingen. I denna kontrolleras alltid om verksamheten ställt egna krav eller använt de miljökrav som tagits fram av upphandlingsmyndigheten. Det kan också vara en kombination av båda eller så ställs inga krav alls. KS, Miljöstrategi: Målet beaktas och prioriteras vid upphandlingar enligt Telge inköp.	●
Minst en återbruksverksamhet ska anordnas i kommunal regi. Det fanns inga kommunala återbruksverksamheter 2012.	Telge Återvinning	TÅ: ● Möjlighet att lämna möbler mm finns nu på Tveta och Returen. Möblerna säljs sedan av arbetsmarknadscentrum (Södertälje kommun).	● Genomfört redan 2013 men detta kan och bör utvidgas. Finns bra exempel att hämta från andra kommuner. T.ex. Hässleholm som utvidgat konceptet återbruk och skapat ett Vintagecenter. I Eskilstuna har en galleria öppnat med fokus på återbruk.
Alla personbilar i den kommunala organisationen ska vara miljöbilar. 2011 var 93 procent av personbilarna i den kommunala organisationen miljöbilar.	Tekniska nämnden	TN: Andelen miljöbilar är 50,4 procent av totalt 226 personbilar och 165 lätta lastbilar. (En ökning från år 2016 då andelen miljöbilar var 30,3 procent.)	● Mål om att fortsätta arbetet för att ytterligare satsa på fler miljövänliga fordon och fossilfritt bränsle finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Den kommunala organisationen ska börja köpa in eldrivna fordon och inköpen av dessa ska sedan successivt öka. 2011 fanns inga eldrivna fordon i den kommunala organisationen.	Kommunstyrelsen, Telge AB och Tekniska nämnden	TN: Supermiljöbilar • 15 hybridbilar El/Bensin (+1 beställda) • 12 El-Golfar (+7 beställda) Skattebefriade miljöbilar • 35 Gas/bensin • 53 Bensin/etanol Övriga bilar Dieslbilar som körs på HVO-100 diesel och Evolution diesel. Telge AB: Riktlinjer för fordon och bränslen finns. Se bolagens svar. Telge AB är inte ansvariga. Södertälje kommun (driftenheten) är ansvariga och håller i denna fråga. KS, Miljöstrategi: Målet är prioriterat och styrs enligt riktlinjerna för fordon och drivmedel. Organisationens samverkar med Telge Nät, Telge Fastigheter och Telge Bostäder för att utveckla elinfrastrukturen i kommunen. Laddstolpar är etablerade på strategiska platser i kommunen för att möjliggöra för verksamheter och medborgare att välja elfordon. Kommunen har tillsammans med andra kommuner fått medel från Klimatklivet för att stötta bostadsrättsföreningar att investera i laddstolpar. I april 2017 genomförde kommunen tillsammans med leverantörer ett eget seminarium "Fixa laddplats" där 25 föreningar deltog.	🟢 Detta mål är av största vikt för om organisationen ska nå målet om att bli en fossilbränslefri organisation.

Kolsänkor

Delmål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Att möjligheten att minska mängden koldioxid i luften genom en medveten skötsel av mark och skog lyfts fram som en viktig åtgärd i klimatarbetet.	Kommunstyrelsen, tekniska nämnden och Telge AB	TN: Sbk:s arbete enligt skogskötselplanen innebär att äldre skog avverkas och ersätts med yngre träd som tar upp mer koldioxid. Telge AB: Telge AB har inte utförare eller uppföljningsansvar i denna fråga.	🟡 Kommunens aktiva skötsel av skogen tillsammans med övrigt arbete med parkmark och naturvård är ett pågående arbete med att minska och lagra mängden koldioxid.

MÅLOMRÅDE:

Bebyggelse och transporter

VI PLANERAR FÖR ETT LÅNGSIKTIGT HÅLLBART SÖDERTÄLJE

Inom detta område täcks följande nationella miljömål in: begränsad klimatpåverkan, frisk luft, giftfri miljö, god bebyggd miljö, bara naturlig försurning och skyddande ozonskikt.

Mål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Utemiljön vid samtliga förskolor och skolgårdar ska på sikt anpassas enligt antaget program för utemiljö. Detta för att trygga barnens miljö och möjlighet till inlärning. Nuläge: Utemiljön varierar idag mellan gårdarna. Kartläggning kommer visa på vad som behöver åtgärdas angående t.ex. bullernivåer.	Utbildningsnämnden, Kommundelsnämnderna, Miljönämnden, Telge Fastigheter	UN: 🟡 En plan med prioritering av åtgärder enligt utemiljöplanen har beslutats. Medel har avsatts i KF/KS-investeringar som möjliggör att genomföra åtgärder enligt planen. Under 2016 blev Rösbergas utemiljö anpassad. 2017 blev Ronnaskolans utemiljö anpassad. Under 2018 kommer utemiljöerna på Blombackaskolan, Lärkans förskola, Brolunda förskola och Burspråkets förskola att anpassas. TF: 🟡 Arbete pågår. Ett program för utemiljön vid skolgårdarna är framarbetat: "Standard och utformning på förskole- och skolgårdar". Detta program ingår i våra projekteringsanvisningar som en naturlig del av ett byggprojekt. Det finns även avsatt budget för renovering & upprustning av befintliga gårdar. Dessa arbeten utförs nu enligt en prioriteringslista. MN: 🟡 Utbildningsnämnden har antagit ett program för utemiljö där man beskriver vilka kriterier som förskole- och skolgårdar ska uppfylla. Sedan har de gjort en prioritering av skolgårdar och valt ut dem som är värst, dessa ska åtgärdas först. Miljökontoret var med när programmet utformades, men inte i prioriteringen eller i fortsatta åtgärder.	🟡 Barns utemiljöer är fortsatt prioriterat och en konkretisering av detta mål finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021. Telges fastigheter har tagit fram ett nytt program med miljökrav, stöd för att anlägga utemiljöer/ ekosystemtjänster mm.
Gång- och cykelvägarna ska årligen genomgå utbyggnad och upprustning inom och mellan tätorterna samt till andra viktiga besökspunkter. Detta för att bidra till målet att Södertälje ska bli en fossilbränslefri kommun samt uppnå mål om ökad folkhälsa bland medborgarna. Nuläge: År 2011 var gång- och cykelbanorna ca 116 km.	Tekniska nämnden, Kommundelsnämnderna	TN/Kommundelsnämnderna: I dec 2017 fanns totalt 181 km GC-vägar i kommunen. Under 2017 har det tillkommit 4 km gc-väg i hela kommunen. I kommunalsnämnderna har 1,73 km gc-väg tillkommit. Det har även säkrats upp sex stycken överfarter för säkrare passage för gående och cyklister i kommunalarna.	🟢 Målet är uppnått för 2017 och fortsatt satsning på gång och cykel finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.

Mål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och ev kommentar av miljöstrateg
Luften i Södertälje stadskärna ska förbättras. Dygnsmedelvärdet av PM10 ska inte överstiga 35 mikrogram per m³ luft mer än 35 ggr per år. Nuläge: Miljökvalitetsnormen (MKN) för PM10 har under de senaste tre åren, förutom 2010, överskridits på Turingegatan. Detta innebär att halten av PM10 per dygn har överskridit 50 mikrogram/m³ luft mer än 35 ggr/år. Beräkningar som utförts av Stockholm och Uppsala läns luftvårdsförbund (LVF) visar på att risk för överskridande av MKN även finns vid Stockholmsvägen, Birkakorset.	Tekniska nämnden, Stadsbyggnadsnämnden, Miljönämnden	🟡 MN: Beräkningar utförda av Östra Sveriges luftvårdsförbund gällande år 2015 redovisades under hösten 2016. Dessa visar att miljökvalitetsnormen för partiklar (PM10, dygnsvärde) fortfarande riskerar att överskridas utefter en del hårt trafikerade gator och vägar i Södertälje. Enligt mätningar som utförs på Turingegatan och vid Birkakorset, Stockholmsvägen, så överskreds inte miljö-kvalitetsnormen för PM10 under 2017. Kommunen har sedan våren 2017 ett fordon för utläggning av dammbindningsmedel, som bedöms ytterligare kunna minska halterna av PM10. TN: Arbetet med att få ner partikelhalterna pågår och utgår från Länsstyrelsens åtgärdsprogram. Halt av NOx (ska inte överskrida 20 µg/m³ som ett årsmedelvärde) Under 2017 överskreds miljökvalitetsnormer (MKN) för antalet dygn med medelvärdet över 60 µg/m³, normen säger max 7 dygn per år, på Turingegatan överskreds detta 9 dygn. MKN för timmedelvärdet (ett timmedelvärde på 90 µg/m³ får inte överskridas mer än 175 timmar per år) klarades, det skedde endast överskridanden 118 timmar under 2017. MKN säger att NOx-halterna i genomsnitt inte får överstiga 40 µg/m³ luft under ett kalenderår (årsmedelvärde). Data har inte rapporterats in ännu. Miljökvalitetsmålet för NOx per timme klarades inte. Målet säger att max 175 timmar per kalenderår får överskrida 60 µg/m³. Under 2017 skedde detta 860 timmar. Halt av partiklar PM10 (ska inte överstiga 15 µg/m³ beräknat som ett årsmedelvärde) MKN gällande dygnsmedelvärde över 50 µg/m³ som ej får överskridas mer än 35 dygn per år klarades, endast 30 dygn överskreds. Dammbindningen i våras har troligen hindrat ett dygn från överskridande. MKN gällande årsmedelvärdet (för ett dygn) får ej överskrida 40 µg/m³. Denna norm klarades sannolikt då de senaste åren har årsmedelvärdet legat en bra bit under 30 µg/m³. Miljökvalitetsmålet (MKM) för antalet dygn med dygnsmedelvärde över 30 µg/m³ uppfylldes inte, det var 71 dygn som överskreds (får ej överskrida fler än 35 dygn enl. MKM). MKM gällande ett årsmedelvärde (per dygn) som inte ska överskrida 15 µg/m³ har troligen inte uppfyllts eftersom det inte har gjorts det de senaste åren.	🟡 Målet är fortsatt prioriterat och finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Kommunen ska vara drivande i att öka den årliga resandelen i kollektivtrafiken. Detta för att bidra till kommunens övergripande mål om kraftigt reducerade växthusgasutsläpp. Nuläge: Av alla resor i kommunen står kollektivtrafiken för 12 %.	Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, Stadsbyggnadsnämnden	TN/SBN: I trafikstrategin för Södertälje kommun finns detta mål med i arbetet. Målet kräver även aktivt deltagande av Trafikförvaltningen för ett lyckat resultat.	🟡 Arbetet fortsätter och målet om att öka andelen kollektivtrafikresenärer finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Större områden med nybyggnation, omfattande mer än 50 bostäder eller mer än 100 arbetsplatser, bör inom rimlig tid ha god tillgänglighet till kollektivtrafik.	Kommunstyrelsen, Stadsbyggnadsnämnden, Tekniska nämnden, Kommundelsnämnderna	TN/SBN/Kommundelsnämnderna: I trafikstrategin för Södertälje kommun finns detta mål med i arbetet. Målet kräver aktivt deltagande av Trafikförvaltningen för ett lyckat resultat.	🟡 Arbetet fortsätter och att öka andelen kollektivtrafikresenärer finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.

MÅLOMRÅDET:

Konsumtion och beteende

I SÖDERTÄLJE TAR VI VARA PÅ VÅRA RESURSER

Inom detta område täcks följande nationella miljömål in: giftfri miljö, ett rikt odlingslandskap, god bebyggd miljö.

Mål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och kommentar miljöstrategi
Varor som upphandlas inom den kommunala organisationen ska genomgå uppföljning för att säkerställa att fastställd miljöhänsyn tagits i upphandlingsprocessen. Nuläge: 2011 finns ingen uppföljning	Kommunstyrelsen, Telge Inköp	TI: Under 2017 har vid alla annonserade upphandlingar en gemensam upphandlingsstrategi tagits fram med den kravställare som varit med i upphandlingen. I denna kontrolleras alltid om verksamheten ställt egna krav eller använt de miljökrav som tagits fram av upphandlingsmyndigheten. Det kan också vara en kombination av båda eller så ställs inga krav alls. Telge inköp har under 2017 gjort 8 upphandlingar inom kategorin livsmedel. Av dessa 8 upphandlingar har avtal slutits med lokala leverantörer i 7 av upphandlingarna. Samtliga upphandlingar har haft EKO som krav. De upphandlingar vilka hanterats i projektet Matlust redovisas ej i dessa siffror. Under 2017 har inga lokala leverantörer levererat sina varor via samordnad varudistribution. KS/Miljöstrategi: Upphandlingar inom områden som genererar stor miljöpåverkan (tex klimat och gifter) bör prioriteras. En kemikaliestrategi är underframtagande.	🟡 Målet finns fortsatt med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Andelen av kommunens ekologiska livsmedelsinköp ska årligen öka för att Södertälje fortsatt ska vara en av de 3 främsta kommunerna inom detta område. Nuläge: I maj 2012 är alla kommunägda kök KRAV-certifierade och de ekologiska livsmedlen i hela den kommunala organisationen uppgår till 40,3 %.	Utbildningsnämnden, Kommundelsnämnderna	UN, KDN: 🟢 År 2017 har andelen ekologiska inköp ökat till 57,4 % jämfört med år 2016 då andelen var 56 %. Dock kom kommunen på en 5:e plats år 2017 (baserat på 2016 års inköp) jämfört med år 2016 då Södertälje kom på delad andra plats. Det finns områden där ekologiska inköp kan ökas, dock är tillgång på ekologiska varor begränsad just nu då många kommuner efterfrågar liknande ekologiskt sortiment. Inför ny upphandling kan sortimentet av ekologiska varor utökas för att förbättra måluppfyllelsen.	🟢 Målet är fortsatt prioriterat och finns med i förslag till nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Södertälje kommun ska verka för upphandlingssätt som gynnar lokalt odlade och lokalt producerade produkter. Nuläge: Mindre än 1 % av livsmedlen som konsumeras inom den kommunala organisationen produceras i kommunen.	Kommunstyrelsen, Telge inköp	TI: Telge inköp har under 2017 gjort 8 upphandlingar inom kategorin livsmedel. Av dessa 8 upphandlingar har avtal slutits med lokala leverantörer i 7 av upphandlingarna. Samtliga upphandlingar har haft EKO som krav. De upphandlingar vilka hanterats i projektet Matlust redovisas ej i dessa siffror. Under 2017 har inga lokala leverantörer levererat sina varor via samordnad varudistribution. KS/miljöstrategi: Inom det regionala projektet Matlust arbetar kostenheten med att återinföra svenskodlade produkter i de kommunala köken. Detta bland annat för att på sikt skapa en marknad för dessa istället för importerade grödor som vitt ris.	🟡 Arbetet fortsätter och i detta ingår även att se hur kommunen bäst kan genomföra detta utifrån lagen om offentlig upphandling (LOU).

Mål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och kommentar miljöstrateg
Andelen matavfall i restpåsen ska årligen minska. Nuläge: 2011 var andelen matavfall i restpåsen 30 %.	Telge Återvinning, Miljönämnden	TÅ: 🟡 Rättssorteringsgraden i gröna påsen (snitt från 3 områden i Södertälje) är 61 %, (67 % under 2016) Andelen matavfall i restpåsen, felsorterat material, är i snitt 32,5 % för de 3 områdena. MN: Under 2016 lanserades Hållbarhetsportalen, där invånarna kan hitta tips kring återvinning. Hösten 2016 började Naturcentrum utbilda lärare och annan personal i skolorna om källsortering och återvinning kopplat till källsorteringssystemet "Miljönären". Satsningen fortsätter under 2017. Miljökontoret ser inte några fler möjligheter att verka för målet.	🟡 Ett övergripande avfallsmål finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Södertäljes skolor och förskolor ska arbeta strukturerat med hållbar utveckling ur barns perspektiv. Innan 2016 ska alla Södertäljes skolor och förskolor vara certifierade enligt Grön Flagg eller bedriva likvärdigt arbete. Nuläge: I augusti år 2012 är 16 förskolor och 5 skolor certifierade enligt Grön flagg.	Utbildningsnämnden, Kommundelsnämnderna	UN och kommunalstyrelsen: 🟡 Fem grundskolor är certifierade enligt grön flagg. Den nya standarden för källsortering och sophantering, Miljönären, är nu fullt implementerad på samtliga förskolor och skolor. Miljöprojektet Miljönären tar stöd av de riktlinjer och rekommendationer som Grön Flagg arbetar efter. Hållbar utveckling är ett ständigt aktuellt perspektiv inom förskolan. Det finns inskrivet i läroplanen att förskolan ska lägga stor vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor där ett ekologiskt förhållningssätt och en positiv framtidstro är viktiga faktorer. Flera förskolor är fortfarande certifierade enligt grön flagg men ett allt större fokus läggs på användandet av återvunnet material och naturmaterial. Detta i kombination med insatser för en giftfri förskola. I Södertälje finns det kommunövergripande ReMidacentret där det bland annat sker kompetensutveckling inom området hållbar utveckling. Där kan man även hämta rest- och spillmaterial som kan användas i barnens lek och projekterande. Jordens resurser är begränsade och ett sätt att ta ansvar för en hållbar utveckling är just att ta vara på material istället för att slänga det, att ge olika material nya och spännande användningsområden.	🟡 Barns utemiljöer är fortsatt prioriterat och en konkretisering av detta mål finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021. Telges fastigheter har tagit fram ett nytt program med miljökrav, stöd för att anlägga utemiljöer/ ekosystemtjänster mm. Mål om att öka kunskapen om hållbar utveckling finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.
Södertälje kommun ska vara en ren och snygg kommun där invånarna känner sig trygga. Kommunens betygsindex inom trygghet, renhållning och sophämtning ska vara över kommungenomsnittet. Nuläge: Enligt SCB:s medborgarenkät 2011 är betygsindexet för renhållning, sophämtning och trygghet statistiskt lägre jämfört med genomsnittet för kommunerna i samma storleksklass (fler än 50 000 invånare). År 2011 var antalet 8,04 skräpföremål/10 m ²	Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, Telge Återvinning, Telge Bostäder, Telge Fastigheter	TN: Genomsnittligt antal skräpföremål per 10 m ² för Södertäljes stadskärna 2017 var 9,22 %. Detta är en förbättring mot föregående år då siffran var 10,42 %. TN/KS: Resultatet för 2017 års NMI för delindex renhållning och sophämtning för Södertälje kommun var 58. Detta är en minskning mot föregående mätning, då delindex var 60. Resultatet för 2017 är bättre än 2011 (55) och nära resultatet för 2013 (57). Över hela mätperioden har medborgarna dock blivit mer nöjda med kommunens insatser inom renhållningen. TB: Inget svar. TF: 🟡 Arbete pågår. På kvartersmark som TF ansvarar för finns upphandlat avtal om yttre skötsel där renhållningsarbete är en del av arbetsuppgifterna. TÅ: Inget svar	🟡 Kommunen har tagit fram en strategi för minskad nedskräpning och ett övergripande avfallsmål finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.

Mål	Ansvar	Status och kommentar	Sammanvägande målstatus och kommentar miljöstrateg
Mängden inköpt kött, framför allt från konventionellt uppfödda djur, ska minska till förmån för kött från betande djur och andra näringsrika livsmedel. Detta för att uppnå målet om reducerade växthusgasutsläpp. Nuläge: Mängden inköpt kött till kommunens verksamheter var år 2011; 139 360 kg. Under första halvåret av 2012 var mängden; 79 397 kg.	Utbildningsnämnden	UN: 🟢 Andelen svenskt kött under 2016 uppgick till 83 %. År 2017 var andelen svenskt kött 85%. I Kost-enhetens regi, skolmaten, serverades 50,6 gr kött/elev/dag inom skola och 41 gr kött/barn/dag inom förskola. Andelen serverat kött har stadigt minskat sedan man började mäta detta år 2014. Kommunen ligger bland de främsta i landet vad gäller att inhandla kött förenligt med svensk lagstiftning tack vare att man arbetar utifrån "Östersjövänlig mat"-konceptet. Detta kommer kommunens måltidsverksamheter fortsätta med. Kommunen arbetar vidare med sitt arbete med hållbar mat- och kostproduktion i projekt MatLust - en del i uppbyggnaden av Hållbara livsmedelsspåret i Södertälje Science Park. Syftet med projektet är att stötta små och medelstora livsmedelsföretag genom att bland annat utveckla befintliga livsmedel inom ramen för "Östersjövänlig mat"-konceptet eller att ta fram nya produkter som sedan kan användas i våra verksamheter.	🟢 Att mäta enligt mängd inköpt kött blir missvisande vid ökat elevantal. Jämförande siffra ändras till gram/måltid/inskriven elev.
Minst en återbruksverksamhet ska anordnas i kommunal regi. Nuläge: Det finns inga kommunala återbruksverksamheter idag.	Telge Återvinning	TÅ: 🟢 Möjlighet att lämna möbler mm finns nu på Tveta och Returen. Möblerna säljs sedan av arbetsmarknadscentrum (Södertälje kommun). Under 2017 har en återbruksdag anordnats på Returen, tillsammans med Weda Återbruk.	🟢 Ett övergripande avfallsmål finns med i nytt miljö- och klimatprogram 2018–2021.

Södertälje kommun
151 89 Södertälje

För mer information, kontakta:

Christine Strandberg

Kommunstyrelsens kontor

Telefon: 08-523 010 00 (vxl)

E-post: christine.strandberg@sodertalje.se

Ebba Jordelius

Kommunstyrelsens kontor

Telefon: 08-523 010 00 (vxl)

E-post: ebba.jordelius@sodertalje.se

Södertälje kommun

Campusgatan 26

151 89 Södertälje

www.sodertalje.se